

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U : 343.98 (043.2)

PISARENCO CONSTANTIN

**VALORIFICAREA CRIMINALISTICĂ A MICROOBIECTELOR
ÎN ACTIVITATEA DE CERCETARE A INFRAȚIUNILOR**

Specialitatea științifică:

554.04 – criminalistica, expertiza judiciară, investigații operative

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2016

Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Catedrei “Drept Public” a Universității Libere Internaționale din Moldova.

Conducător științific:

GOLUBENCO Gheorghe, doctor în drept, conferențiar universitar, specialitatea drept penal: 554.04 – criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative.

Referenți oficiali:

1. **GHEORGHITĂ Mihail**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

2. **RUSU Vitalie**, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Componența Consiliului științific specializat:

1. **BARBĂNEAGRĂ Alexei**, președinte al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

2. **ROTARI Oxana**, secretar științific al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

3. **DOLEA Igor**, membru al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

4. **BUJOR Valeriu**, membru al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar, rector al Institutului de Științe Penale și Criminologie Aplicată din Moldova.

5. **ROMAN Dumitru**, membru al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

6. **CUȘNIR Valeriu**, membru al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM.

7. **OSOIANU Tudor**, membru al CȘS, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia “Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova.

Susținerea va avea loc la data de 29 ianuarie 2016, ora 16.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 34.554.04–02 din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova.

Adresa: str. Vlaicu Pârcălab, 52, Chișinău, MD-2012, Republica Moldova.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 19 decembrie 2015.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

ROTARI Oxana, doctor în drept, conferențiar universitar _____

Conducător științific,

GOLUBENCO Gheorghe, doctor în drept, conferențiar universitar _____

Autor

PISARENCO Constantin _____

© Pisarenco Constantin, 2016

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei investigate. Conform informației Ministerului Afacerilor Interne în anul 2014, pe teritoriul Republicii Moldova au fost înregistrate 41,8 mii infracțiuni, ceea ce constituie o creștere de 9,5% comparativ cu anul precedent, iar față de anul 2010 nivelul infracționalității a crescut de 1,3 ori. Din total infracțiuni înregistrate, 19,4% sînt din categoria celor excepțional de grave, deosebit de grave și grave, inclusiv 3,3% revin infracțiunilor excepțional de grave și deosebit de grave, iar 16,1% revin celor grave. În structura infracțiunilor înregistrate, fiecare a doua infracțiune este comisă contra patrimoniului (52,4%), după care urmează infracțiunile în domeniul transporturilor (14,4%), infracțiunile contra familiei și minorilor (5,8%) și infracțiunile contra securității și a ordinii publice (4,3%).

Agravarea situației criminalității din țară a condiționat necesitatea de a îmbunătăți activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept în privința utilizării mijloacelor și metodelor criminalistice în combaterea criminalității. Introducerea în practica de urmărire penală a unor direcții noi în cercetările de expertiză și perfecționarea celor existente contribuie la creșterea constantă a importanței expertizei în procesul probatoriu în dosarele penale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Dezvoltarea științelor naturii și a celor tehnice la etapa actuală, permite aplicarea unor mijloace tehnice și tehnologii noi, mai precise de cercetare a urmelor infracțiunii, care oferă posibilități mai mari de obținere a informației probatoare.

În ultimii ani, criminaliștii, ofițerii de urmărire penală și experții acordă o atenție tot mai mare microobiectelor, a căror caracteristici principale constau în masa și dimensiunile lor mici, de unde și posibilitatea redusă de a fi înlăturate sau distruse de către făptuitori. Acestea reprezintă o sursă importantă de informații despre evenimentul infracțiunii și personalitatea autorului. Totodată, munca de teren și de laborator cu aceste urme necesită eforturi, atenție și profesionalism în activitatea de detectare și de exploatare a lor în scopul investigării infracțiunilor.

Însă doctrina și practica micrologiei criminalistice autohtone nu totdeauna interpretează și valorifică univoc aceste noi orientări și potențialități ale criminalisticii mondiale, inclusiv aspectele teoretice noționale, clasificatoare etc. ce țin de procesarea microobiectelor în condiții de teren și de laborator, de aceea albia *problematicii spre cercetare* este cuprinsă de cadrul teoretico-practic procesual, tehnico-criminalistic și organizatoric general al examinărilor prelabile efectuate în scena infracțiunii și analiza de laborator a microobiectelor, elaborarea pe această bază a recomandărilor și algoritmilor de lucru cu microobiectele la fața locului dar și de expertizare a lor cu ajutorul tehnicii instrumentale. Aspectele menționate denotă actualitatea temei alese pentru cercetare.

Scopul lucrării de față constă ca, în baza analizei doctrinei micrologiei criminalistice, a practicii autohtone de recoltare, examinare prelabilă și de laborator a micrurmilor, microparticulelor, microcantităților de substanță să se elaboreze recomandări privind perfecționarea

legislației procesual-penale ce reglementează activitatea de cercetare la fața locului și de ridicare a astfel de urme infracționale, propuneri de algoritmizare și îmbunătățire a procesului de recoltare și de anexare la dosar a microobiectelor, precum și soluții de dezvoltare și eficientizare a sistemului de evidențe criminalistice folosite în activitatea de investigare a infracțiunilor.

Pentru realizarea scopului, ne-am propus spre cercetare științifică următoarele **obiective**:

1. A analiza situația contemporană în domeniul cercetării criminalistice a microobiectelor ca tip deosebit de probe materiale, care au legătură cu evenimentul infracțiunii.
2. A studia procesul istoric de apariție și dezvoltare a teoriei cercetării tehnico-criminalistice a microobiectelor în știința criminalistică
3. A determina noțiunea și esența microobiectelor în aparatul conceptual și sistemul clasificator al lor în cadrul microobiectologiei judiciare.
4. A evidenția posibilitățile mijloacelor și metodelor tehnico-criminalistice moderne de depistare, ridicare și cercetare a microobiectelor în procesul descoperirii și cercetării infracțiunilor.
5. A analiza eficacitatea asistenței tehnico-criminalistice a lucrului cu microobiectele la fața locului în procesul descoperirii și cercetării infracțiunilor.
6. A aprecia particularitățile metodice de depistare și cercetare a microobiectelor la fața locului și folosirea rezultatelor lor în calitate de probe la dosarul penal.
7. A studia rolul cercetării microobiectelor în formarea bazei probatorice, a caracteristicii criminalistice a infracțiunilor ca bază informațională pentru crearea metodicilor de cercetare.
8. A identifica problemele de reglementare juridică privind recoltarea microobiectelor din câmpul infracțional și de anexare a acestora la materialele dosarului penal în calitate de probe.
9. A studia practica aprecierii rezultatelor expertizei microobiectelor de către organul de urmărire penală și instanța de judecată.

Metodologia cercetării științifice. Baza metodologică a cercetării tezei este realizată prin aplicarea de o serie de metode, printre care: metoda logica, metoda comparativa; metoda istorica; metode cantitative. De asemenea am utilizat metodele realizărilor actuale ale științelor naturii. Totodată, cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei, legislației și practicii judiciare existente în domeniul dat. Astfel, teza de doctor are ca fundament un ansamblu de opinii de certă valoare exprimate în literatura de specialitate a Republicii Moldova, precum și a altor state.

Baza legislativă a cercetării constituie: Constituția Republicii Moldova, Legile Republicii Moldova, Hotărârile Guvernului Republicii Moldova, baza normativă – actele normative ale MAI a Republicii Moldova, ale altor ministere și agenții.

Baza empirică a cercetării reprezintă datele obținute în procesul de cercetare după un Program criminalistic elaborat special a cca 200 de dosare penale, ajunse în instanțele de judecată. La elaborarea tezei a fost folosită experiența de lucru a autorului tezei în funcție de avocat, practica utilizării microobiectelor la cercetarea infracțiunilor, literatura specială din țară și de peste hotare.

Noutatea și originalitatea științifică. Caracterul novator al rezultatelor obținute este determinat de faptul că prezenta teză este una din primele cercetări pe această temă, efectuate în spațiul țării noastre, care a permis concretizarea și dezvoltarea cadrului conceptual al microbiologiei autohtone, elaborarea unor recomandări de perfecționare a legislației procesual-penale și valorificare practică a microobiectelor în vederea eficientizării procesului de investigare al infracțiunilor. Originalitatea lucrării constă în argumentarea necesității inițierii și administrării unui nou gen de evidențe criminalistice centralizate.

Problema științifică soluționată rezidă în concretizarea cadrului conceptual al microbiologiei criminalistice autohtone, *având ca efect* optimizarea, în baza unei legislații procesual-penale îmbunătățite, a activităților algoritmizate de descoperire, fixare, ridicare de la locul faptei, precum și de expertizare ulterioară a microobiectelor, *în vederea* eficientizării procesului de investigare al infracțiunilor.

Semnificația teoretică a lucrării constă în generalizarea, analiza și aprecierea stării actuale a practicii de valorificare a microobiectelor în urmărirea penală, a doctrinei microbiologiei și a legislației procesual-penale în vigoare ce reglementează activitățile în cauză, elaborarea propunerilor orientate spre îmbunătățirea și perfecționarea acestor aspecte, dar și de dezvoltare a sistemului de evidențe criminalistice, gestionat de CTCEJ, realizarea cărora, în opinia autorului, vor spori eficacitatea aplicării metodelor și mijloacelor tehnico-criminalistice în combaterea infracțiunilor și vor optimiza activitatea organelor de urmărire penală, în ansamblu.

Valoarea aplicativă a tezei decurge din aceea că tezele, concluziile și recomandările lucrării, precum și conceptele, principiile și abordările expuse în ea pot prezenta interes pentru angajații organelor de drept în activitatea lor profesională de investigare a infracțiunilor cu aplicarea potențialului probelor de natură microbiologică, dar și pentru unitățile de expertiză judiciară în cadrul examinării microobiectelor, materialelor și substanțelor precum și a expertizelor biocriminalistice.

Rezultatele studiului pot fi utilizate și în cercetările științifice din domeniul microbiologiei criminalistice, la elaborarea unor manuale, suporturi didactice și metodice, ghiduri teoretico-practice pentru ofițerii de urmărire penală și experții judiciari, în procesul de pregătire inițială și formare continuă a specialiștilor-criminaliști, instruirea criminalistică a studenților, masteranzilor, doctoranzilor, în domeniul politicii penale pentru elaborarea unei legislații procesuale coerente ce ar reglementa adecvat domeniul în cauză.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: aprecierile stării actuale și perspectivele de dezvoltare a domeniului microbiologiei criminalistice din spațiul țării noastre, formulate în baza analizei critice a lucrărilor de specialitate și a materialelor didactico-științifice ce țin de problema valorificării microumelor, microparticulelor și microcantităților de substanțe în investigarea infracțiunilor; evidențierea legităților istorice de apariție și consolidare a cunoștințelor privind microobiectele și determinarea locului acestei subramuri a traseologiei în sistemul

criminalisticii; specificarea noțiunii de microourmă, microparticulă, microcantitate de substanță, microobiect în criminalistica modernă din spațiul țării noastre; precizarea clasificării microobiectelor și a criteriilor de clasificare a acestora; recomandării și propuneri concrete privind reglementarea juridico-procesuală a folosirii microobiectelor în urmărirea penală și a locului pe care acestea trebuie să le ocupe în rândul mijloacelor materiale de probă; sistematizarea mijloacelor și procedeele de descoperire, fixare, ridicare și ambalare a microobiectelor în condiții de teren la cercetarea locului faptei; evaluarea practicii de cercetare a locului faptei prin prisma căutării, descoperirii și ridicării microobiectelor în scopul investigării infracțiunilor și scoaterea în evidență a lacunelor și omisiunilor acestor activități; consemnarea metodelor, mijloacelor și regulilor de examinare preliminară și interpretare a microobiectelor la locul faptei; trecerea în revistă a posibilităților contemporane ale expertizei obiectelor, materialelor și substanțelor în legătură cu analiza de laborator a microobiectelor, formularea corectă a întrebărilor în fața expertizei; propunerea către IGP de a implementa în practica de cercetare la fața locului a unor algoritmi tipici și uniformi de procesare, descriere și anexare la dosar a microobiectelor ca probe materiale.

Implimentarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigației au fost implementate în procesul educațional al facultăților de drept prin note de curs, seminarii, precum și ca ghid practic în activitatea specialiștilor și experților-criminaliști.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei au fost expuse în cadrul a 14 lucrări științifice. De asemenea, ele au constituit subiectul discuțiilor purtate la ședințele Catedrei Drept Public (ULIM, aa. 2012-2015). În același timp, unele idei, constituind rezultatul cercetării, au fost prezentate și discutate în cadrul manifestărilor științifice și științifico-practice: 2 – națională cu participare internațională și 5 – internaționale.

Lucrarea a fost discutată și aprobată la Ședința Catedrei Drept Public (ULIM, 6 noiembrie 2014); la ședința Seminarului Științific de Profil (USM, 28 mai 2015).

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 14 lucrări științifice: 8 articole, dintre care 7 articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (inclusiv 6 în monoautorat); 6 teze ale comunicărilor.

Volumul și structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii și recomandări, 150 pagini text de bază, bibliografie ce conține 283 titluri, 17 tabele, 1 figură, 12 anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: microobiecte, noțiunea, clasificarea, cercetarea la fața locului, valorificarea criminalistică, expertiza judiciară.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducerea** lucrării sunt descrise actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei de doctorat, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică

importantă soluționată, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei de doctorat.

Capitolul 1 „Analiza situației în domeniul cercetării criminalistice a microobiectelor” include trei paragrafe, care conțin analiza cronologică a materialelor științifice la tema tezei publicate în țara noastră și peste hotarele ei. O atenție deosebită se acordă publicațiilor din ultimii ani. Se afirmă că în criminalistica contemporană au loc discuții pe marginea stabilirii conceptului de microobiect, a rolului acestuia în cadrul probatoriului procesului penal ș.a.

Cercetarea microobiectelor în scopul obținerii informației pentru urmărire și probatoriu a cunoscut o nouă dezvoltare la sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX. Această dezvoltare se datorează savanților notorii din diferite țări. Contribuția acestora a făcut posibilă constituirea microobiectologiei criminalistice ca ramură independentă în cadrul criminalisticii [7, p. 28-33].

Cu toate acestea, doctrina juridică națională nu abordează problematica microobiectelor în cadrul criminalisticii și expertizei judiciare. Cu titlu de excepție, doar publicația electronică a cercetătorului Gh. Golubenco, în capitolul “Microobiectele și urmele de miros ca surse criminalistice de identificare” abordează problematica microobiectelor și dezvoltă ideea, anterior expusă, referitor la urmele criminalistice în calitate de izvor de identificare a informației [4, p. 87]. Aici autorul analizează termenul “microobiect”, evidențiază trăsăturile caracteristice ale microobiectelor, criteriile de clasificare, indică asupra specificității de detectare, fixare și ridicare a acestora, precum și importanța microobiectelor în calitate de sursă identificatoare.

În lucrarea noastră subliniem, că depistarea, fixarea și ridicarea microobiectelor în cadrul cercetării la fața locului au un șir de deosebiri. Utilizarea mijloacelor științifico-tehnice și perfecționarea acestora, precum și extinderea șirului de acțiuni de urmărire penală, orientate spre căutarea microobiectelor și lucrul cu ele contribuie la eficientizarea lucrului cu microobiectele. Este necesar de folosit o combinație optimă de tehnici de căutare și de metode de detectare a microobiectelor. Lucrul cu microobiectele necesită respectarea măsurilor de precauție, începând cu momentul depistării lor [8, p. 28-32].

În această ordine de idei, prezintă interes datele referitoare la intensitatea utilizării, în ultimele decenii, a mijloacelor de detectare și ridicare a microurmelor și microparticulelor de la fața locului, publicate de autorii autohtoni [1, p. 75-76].

Astfel, examinând această problematică, autorii lucrării intitulată “Asistența tehnico-criminalistică a descoperirii și cercetării infracțiunilor: realități și perspective”, subliniază că cu toate că există un volum impunător de literatură metodică de specialitate pe această temă, totuși microobiectele se ridică extrem de rar. Cu titlu de exemplu, se indică că în Darea de seamă a Direcției tehnico-criminalistice a MAI RM din anul 2002 figurează cifra de 8% de cazuri de ridicare a microurmelor din numărul total de participări la cercetarea locului faptei, iar în Nota informativă din a. 2003 se recunoaște direct că, practic, nu sunt ridicate microurne (microobiecte) [3, p. 57]. Precizăm cu această ocazie, că datele din Notele informative recente denotă că, starea de lucru în

acest sens s-a ameliorat ne semnificativ. Au dreptate autorii Gh. Golubenco și V. Colodrovschi că cauzele acestui fenomen pot fi explicate prin faptul că o bună parte din specialiștii cu puțină experiență de muncă le consideră destul de complexe în investigațiile ulterioare, lipsite de perspectivă la nivelul unităților teritoriale de expertiză. Alteori, acestea nu sunt ridicate pur și simplu din lipsă de mijloace tehnice necesare, dar și cunoștințe și abilități de lucru cu astfel de urme [5, p. 118-119].

Doctrina criminalistică românească, în ultimii ani acordă atenție sporită studiului microobiectelor. Cercetătorii M. G. Stoian și E. Galan menționează în acest context: “Deoarece în ultimii ani, prin evoluția extrem de rapidă a științei au fost dezvoltate noi tehnologii, foarte puternice și performante care furnizează experților criminaliști capacități analitice inimaginabile în urmă cu câțiva ani, aceștia trebuie să urmărească pe parcursul cercetării la fața locului nu numai probele relativ mari, și mai ales microurmele invizibile cu ochiul liber în lumină normală, care pot aduce contribuții importante la soluționarea cazurilor” [9, p. 110].

Termenul de microurmă, în literatură de specialitate, se utilizează pe larg. Însă, deseori, autorii abordează termenul fără a concretiza semnificația. În asemenea manieră esența este pusă la libera alegere a cititorului.

În ultimele decenii, microobiectele au trezit interes științifico-practic, pentru calitatea lor ca izvor de informație criminalistică aceasta se poate deduce din declarațiile conducătorilor Asociației Criminaliștilor, V. Lăpăduși și D. Voinea. Aceștia constată: “Asociația Criminaliștilor din România și structurile de criminalistică au intensificat activitatea de cercetare științifică aplicativă, fapt ce a permis elaborarea unor noi metode și mijloace de examinare criminalistică, care au lărgit axa posibilităților de identificare a infractorilor și de dovedire a vinovăției lor. S-au elaborat numeroase studii privind folosirea microscopiei electronice, spectrografiei în absorbție atomică, holografiei, extinderea unor metode fizico-chimice de analiză a microurmelor” [6, p. 125].

După unii autori ruși, în pofida recunoașterii semnificației microobiectelor, istoricului îndelungat al acestei probleme astăzi, pe bună dreptate, există un dezechilibru grav între elaborările teoretice și utilizarea lor în activitatea practică. Astfel, în cadrul cercetării locului infracțiunii în multe cazuri nu sunt luate măsuri de descoperire a microobiectelor, deși din materialele dosarelor penale o asemenea necesitate se constată în peste 60% de cazuri [17, p. 9].

Absența consensului cu privire la conținutul noțiunii de microurmă în criminalistica contemporană determină lipsa motivației de stabilire a unei ordine procedurale speciale de introducere a acestora în procesul probator. Conform datelor Centrului de expertiză criminalistică a MAI al Federației Ruse, dacă în a. 2004 urmele mînilor erau ridicate de către specialiștii subdiviziunilor de expertiză-criminalistică în fiecare al treilea loc de săvîrșire a faptei, microurmele – doar în fiecare a 24 cercetare a locului săvîrșirii infracțiunii [19, p. 17].

Practica atestă, că de la locul săvîrșirii faptei tot mai rar se ridică urmele “tradiționale” (amprentele degetelor, urmele încălțăminte, etc.) și tot mai frecvent – microurmele invizibile,

inclusiv de origine biologică (păr, mătreață, microureme de salivă și de sânge, etc.). Conform formei „1-HTII” (cod 276), aprobat prin Ordinul MAI al Federației Ruse № 952, în a. 2001 de la locul săvârșirii faptei pe teritoriul Rusiei au fost ridicate 230 mii de urme biologice, iar în a. 2002 – 239 de mii, ceea ce constituie circa 16,5% din totalul de urme ridicate.

Absența microparticulelor în condițiile când, reieșind din situație, ele ar trebui depistate, poate fi apreciată drept circumstanță negativă cu emiterea pe această bază a ipotezei despre înscenare a infracțiunii, depozitii mincinoase, modificarea conștientă a stării de fapt (cazuri, când lipsește rumegușul de metal la locul înscenării furtului prin tăierea încuetoarelor) [11, p. 13].

Studierea sistemului științei expertizei judiciare din țările anglo-americe arată că acest sistem corespunde la maxim cu practica existentă și, în comparație cu clasificările și sistemul științei expertizei judiciare din țările CSI, au un caracter destul de simplificat. În literatura de specialitate în limbă engleză, este greu a găsi o definiție satisfăcătoare a noțiunii de “microobiect”. Mai frecvent autorii folosesc pe larg termenul “microtraces” – purtători materiali de informație criminalistică, care, în virtutea dimensiunilor și cantităților mici, nu pot fi cercetați prin metodele obișnuite de macroanaliză, ci trebuie aplicate tehnici și metode de microanaliză. După cum indică S. Palenik și M. Palenik, microparticulele sunt supuse analizei nu numai prin metode traseologice, dar mai cu seamă a celor chimice, biologice, fizice etc., care permit determinarea compoziției calitative a substanței din care sunt alcătuite [24, p. 33]. În legătură cu aceasta, este foarte instructivă experiența organizării activității specialiștilor-criminaliști din țările Uniunii Europene (Germania, Franța, România, etc.).

Capitolul 2 „Aspecte generale privind microobiectele și rolul lor în activitatea de cercetare a infracțiunilor” în cele patru secțiuni abordează problematica evoluției utilizării microobiectelor în practică de urmărire penală, noțiunea, clasificarea microobiectelor și locul lor în rândul mijloacelor materiale de probă.

În a. 1893 a fost publicată prima lucrare fundamentală în criminalistică “Handbuch für Untersuchungsrichter” (“Manualul judecătorului de instrucție”), reeditată în a.1898 sub denumirea “Manualul judecătorului de instrucție în sistemul criminalisticii”, în care autorul H. Gross încuraja reprezentării organelor de drept să utilizeze mai intens posibilitățile științelor naturii și ale tehnicii.

Ideile lui H. Gross au cunoscut numeroși susținători. O primă abordare cu adevărat științifică a utilizării posibilităților chimiei, fizicii, microbiologiei, biochimiei și botanicii în criminalistică a fost realizată de chimistul judiciar dr. G. Popp, care prin investigațiile sale microscopice și chimice ale urmelor, a contribuit la soluționarea mai multor cauze. Datorită lui G. Popp la sfârșitul sec. XIX începutul sec. XX, s-a început cercetarea obiectelor microscopice și sistematizarea lor.

În 1958 savantul rus H. C. Романов a susținut teza de doctor, în care a fost utilizat anume cuvântul “microobiecte” și a fost formulată definiția acestui tip de surse materiale [22]. Totuși, acestea au fost doar niște încercări separate de rezolvare a problemei obiectelor microscopice.

Interesul față de microobiecte, în calitate de probe, a început să crească în anii '60 ai sec.XIX. Dezvoltarea vertiginoasă a științelor naturale și tehnice, îndeosebi a chimiei, fizicii, chimiei

fizice, biologiei, biochimiei, a unui șir de alte domenii ale cunoașterii a creat premisele necesare pentru elaborarea sistematică și complexă a microurmelor în criminalistică [18, p. 4].

În opinia savantului H. C. Романов, termenul “microobiect” era de mult timp utilizat pe larg de către un șir de criminaliști în activitatea lor științifică și practică, însă pînă în prezent nu s-a format o concepție unanim acceptată privind noțiunea de microobiect și criteriile după care unele probe materiale se referă la microobiecte, iar altele nu. Criminalistul ucrainean A. A. Кириченко, în monografia sa dedicată principiilor microobiectologiei judiciare, analizează 297 definiții ale microobiectelor și 147 variante de soluționare a problemelor terminologice legate de ele, propuse de diferiți autori în perioade diferite [13, p. 612-681].

Se pare că termenul “microobiecte” a fost la timpul său, pe bună dreptate, recunoscut ca fiind general și reflectînd cel mai bine esența conceptului de obiecte mici, care poate căpăta semnificație probatorie. Ținînd cont de necesitatea continuă de determinare a modificărilor microscopice ale lumii materiale legate de fapta săvîrșită, identificate și studiate de subiectul cercetării (ofițerul de urmărire penală, expert, etc.), propunem a defini microobiectele *ca formațiuni materiale legate cauzal cu evenimentul infracțional, importante pentru aflarea adevărului, avînd caracteristici dimensionale mici și parametri relativ stabili, detectarea, fixarea, ridicarea și expertizarea cărora necesită utilizarea unor mijloace tehnico-criminalistice, cunoștințe speciale și metode instrumentale de laborator. O imagine integrală despre microobiecte poate fi obținută numai dacă ele sunt examinate ca obiecte ale cercetării de expertiză.*

Savanți din diferite țări au întreprins numeroase încercări de descifrare a conceptului “microobiect” prin enumerarea tuturor tipurilor care intrau în această categorie. Cu toate acestea, la clasificarea microobiectelor, nu tot timpul diferite temeuri și erau utilizate în aceleași scopuri.

În viziunea noastră, la momentul de față nu există atît o definiție, cît și o clasificare a microobiectelor bineconturate. În opinia noastră, criteriile cele mai relevante pentru clasificare sunt: *după starea de agregare – în solide (cristaline, amorfe); lichide (emulsii, suspensii, soluții); gazoase; după natura sursei de proveniență – în organice și neorganice, cea din urmă subdivizîndu-se în naturale și artificiale (produse ale activității umane); după obiectele de la care provin – în apărute de la: a) făptuitor; b) victimă; c) uneltele infracționale sau mijloacele de transport; d) stările de fapt ale locului faptei; după mecanismul de formare există microobiecte de desprindere și de dezmembrare mecanică.*

În altă ordine de idei, menționăm că Codul de Procedură Penală în vigoare al Republicii Moldova nu definește complet noțiunea de corp delict. Nu toate obiectele utilizate în practică, în calitate de probe, sunt cuprinse de art. 93 al CPP RM [2]. De multe ori, în cadrul procedurilor penale, în sfera probatoriului sunt implicate diverse obiecte ale lumii materiale, inclusiv microobiectele.

Analiza actelor normative în acest sens indică faptul că, microobiectele nu sunt excluse în totalitate din lista de probe și este posibil descoperirea și ridicarea lor, tînîndu-se cont de particularitățile de lucru cu ele și de cercetare a lor. Cu toate acestea, nici un act normativ nu fixează

o definiție a microobiectelor, nici particularitățile sau caracteristicile acestora.

În conformitate cu art. 158, alin. (1) al CPP RM “corpuri delictive sînt recunoscute obiectele în cazul în care există temeiuri de a presupune că ele au servit la săvîrșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectivul acestor acțiuni, precum și bani sau alte valori ori obiecte și documente care pot servi drept mijloace pentru descoperirea infracțiunii, constatarea circumstanțelor, identificarea persoanelor vinovate sau pentru respingerea învinuirii ori atenuarea răspunderii penale.”. În alin. (2) al aceluiași articol se prevede: “Un obiect este recunoscut drept corp delict prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței judiciare și se anexează la dosar ...”. Din conținutul normei în cauză nu se statuează direct că microobiectele pot constitui corpuri delictive (cu alte cuvinte, să aibă statut de corp delict).

Tot în acest context trebuie menționat și alt aspect. Art. 118 al CPP RM, consacrat regulilor generale ale cercetării la fața locului, în alin. (3) prevede că “Organul de urmărire penală cercetează obiectele vizibile (*sublinierea ne aparține – P. C.*), iar în caz de necesitate, permite accesul la ele în măsura în care nu se încalcă drepturile omului. În anumite cazuri, persoana care efectuează urmărirea penală, dacă este necesar, execută diferite măsurări, fotografieri, filmări, întocmește desene, schițe, face mulaje și tipare de pe urme de sine stătător sau cu ajutorul specialistului în materia respectivă. Locul cercetării poate fi înconjurat de colaboratorii organelor de menținere a ordinii publice”.

Din acest aliniat reiese că diversele microobiecte, (microparticule, microurme, microfibre, microcantități de substanță etc.) slabvizibile sau invizibile (resturi infime de sânge care trebuie scoase în evidență cu soluție de luminol etc.) nu se vor cerceta în cadrul acestei acțiuni de urmărire penală. Această prevedere procesuală, care exclude practic, căutarea și examinarea majorității microobiectelor din câmpul infracțional, vine într-o vădită contradicție cu tendința generală de sporire a calității și eficacității cercetării locului faptei de aceea, lexemul “vizibile”, propunem de al exclude din textul legii. La fel și termenul “filmări” a aceluiași aliniat, care se cere a fi înlocuit cu alt termen “videoînregistrări”, întrucît DEX-ul interpretează filmarea ca o “înregistrare de imagini succesive pe o peliculă cinematografică”, care astăzi a ieșit cu desăvîrșire din uzul curent.

Aliniatul (1) al aceluiași articol statuează: „În scopul descoperirii și ridicării urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru a stabili circumstanțele infracțiunii ori alte circumstanțe care au importanță pentru cauză, organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, obiectelor, documentelor, animalelor, cadavrelor umane sau de animale” (*sublinierea ne aparține – P. C.*). De aici se observă, că loc al faptei legiuitorul consideră doar un “teren” sau o “încăpere”.

Precizăm în acest context, că noțiunea în cauză ar trebui interpretată mai larg, întrucît loc al faptei poate fi nu numai un teren, o suprafață de teren, localitate ori încăpere, dar și fragmente de spațiu. De aceea, credem binevenită propunerea de a modifica și aliniatul (1) al art. 118 CPP RM în felul următor: “În scopul descoperirii și ridicării urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru a stabili circumstanțele infracțiunii ori alte circumstanțe care au importanță pentru

cauză, organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, altor fragmente de spațiu, a obiectelor, documentelor, animalelor, cadavrelor umane și de animale”. Aici înțelesul sintagmei „fragment de spațiu” este mai larg decât “teren” sau “încăpere”, cuprinzând și părți ale mediului ambiant: acvatic, subacvatic, subteran, atmosferic etc. (de exemplu, loc al faptei poate fi locul unei explozii în mina de cărbune, locul tamponării de vapoare, căderii unor fragmente de avion în largul mării etc.).

Conform art. 158 CPP RM obiectele se recunosc drept corpuri delictive prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată și se anexează la dosar. Corpuri delictive sînt recunoscute obiectele în cazul în care există temeuri de a presupune că ele au servit la săvîrșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectivul acestor acțiuni, precum și bani sau alte valori ori obiecte și documente care pot servi ca mijloace pentru descoperirea infracțiunii, constatarea circumstanțelor, identificarea persoanelor vinovate sau pentru respingerea învinuirii ori atenuarea răspunderii penale.

În legislația procesual-penală nu există indicații concrete privind timpul și termenul emiterii de către ofițerul de urmărire penală a ordonanței de anexare a corpurilor delictive la dosarul penal. În sursele științifice există diferite puncte de vedere în această privință.

Noi susținem poziția, conform căreia, microobiectele pot fi recunoscute corpuri delictive după cum urmează: dacă, prin descrierea lor detaliată, prin sigilare, precum și prin alte acțiuni întreprinse imediat după depistare, a fost exclusă posibilitatea substituirii sau modificării esențiale a particularităților și semnelor sau a urmelor aflate pe obiect; dacă au fost dobîndite prin unul din următoarele procedee probatorii: cercetare la fața locului, percheziție, ridicare de obiecte, precum și prezentat de către participanții la proces, cu ascultarea prealabilă a acestora.

Microobiectele nu întotdeauna pot fi identificate în cursul cercetării de urmărire penală și, prin urmare, identificate și descrise în procesul-verbal. Este absolut firesc ca, microobiectele nedescoperite, neidentificate și nefixate să nu devină corpuri delictive în sensul art. 93 al CPP RM. Totuși, formațiunile materiale ce se referă la microobiecte, în virtutea caracteristicilor cantitative și calitative, chiar dacă unul din unele motive nu au fost identificate de ofițer de urmărire penală (specialist), reprezintă “obiecte... care au păstrat asupra lor urme ale infracțiunii ... pot servi drept mijloc pentru descoperirea infracțiunii și constatarea circumstanțelor cauzei penale” (art. 93 al CPP RM). În această situație, cînd există un obiect material, ce din cauze legislative nu poate fi anexat în calitate de corp delict, microobiectul nu dobîndește statut de probă și poate fi examinat doar în legătură nemijlocită cu obiectul-purtător, care se și prezintă în această calitate. Apare întrebarea – în ce calitate microobiectul poate fi utilizat în procesul probatoriu?

Să precizăm că Legea în vigoare, interzice expertului dreptul de a căuta, detecta corpuri delictive, a înfăptui cercetarea comparată, în același timp art. 151, alin. (2) al CPP RM îi acordă posibilitatea acțiunilor de inițiativă: “Dacă, în cursul efectuării expertizei, expertul constată circumstanțe ce prezintă interes pentru cauza penală, dar cu privire la care nu i s-au pus întrebări, el

are dreptul să le menționeze în raportul său.”. Art. 88, alin. (5) al CPP RM acordă expertului dreptul de a solicita acordarea materialelor suplimentare necesare pentru înfăptuirea concluziei complete. Este necesar de menționat că, manifestarea acestei inițiative este dreptul și nu obligația expertului.

În literatura de specialitate există și o altă interpretare a acțiunilor expertului, conform căreia în decursul cercetării speciale, la căutarea de către expert a microobiectelor, nu este vorba de colectarea corpurilor delictive. Astfel, în opinia lui A. B. Кочубей, ofițerul de urmărire penală pune la dispoziția expertului materiale. Expertul, cercetându-le, identifică un șir de calități, proprietăți și particularități. Una din proprietățile obiectului cercetat este prezența pe suprafața lui sau în conținutul lui a microobiectelor străine. Astfel, microobiectele în cazul dat reprezintă o parte din materialele prezentate. Cu alte cuvinte, ele sunt depistate nu în calitate de corpuri delictive ci, ca urme apărute pe obiectul purtător în circumstanțe referitoare de evenimentul faptei [16, p. 270].

P. Д. Рахунов expune părerea că, orice tip de urme lăsate de infractor la locul faptei, precum și micourme, de diferite substanțe și materiale, sunt corpuri delictive. Nu putem să fim de acord integral cu acest punct de vedere, deoarece nu întotdeauna urma materială poate fi ridicată “în natură” și anexată la dosar pentru ca, ulterior, să devină corp delict [21, p. 164].

În multe cazuri, urmele materiale sunt imposibil de separat de obiectul-purtător. Astfel pot fi, de exemplu, urme de degete pe sticlă și alte suprafețe, urme de dinți pe corpul victimei, vînătăi, obiecte imobile și mobile voluminoase, etc. Excepție face persoana umană, care, din motive destul de clare, nu poate să fie corp delict.

Nu putem să fim de acord cu faptul că în acest caz corpuri delictive sunt însăși urmele. Aici se pare că este nevoie de o corectare esențială: corpuri delictive pot fi doar urmele de pe corpul uman, ce sunt accesibile pentru “ridicarea lor în natură”. Doar așa o poziție este conformă cu Legea de procedură Penală referitor la corpurile delictive, ce sunt obiecte posibile de a fi cercetate și anexate la dosar conform art. 158 al CPP RM.

Urmele inseparabile, în opinia savanților, reprezintă o particularitate specifică, “substrat” al probei materiale [23, p. 130]. Copiile și mulajele urmelor materiale, inclusiv ale microobiectelor, deseori sunt numite “corpuri delictive derivate” [10, p. 18-22]. Aici este important de menționat: întrucât Legea nu prevede statutul de corp delict derivat, natura procesuală și semnificația corpurilor delictive, indiferent de faptul dacă sunt “derivate” sau nu, sunt identice.

În prezent, admisibilitatea utilizării corpurilor delictive derivate în calitate de surse de informație în instanța de judecată nu este pusă la îndoială. În plan teoretic, acest termen poate fi analizat în calitate de concept generic prin raportare cu copiile, fotografiile și mulajele.

Actualmente, legislatorul a soluționat parțial și natura procesuală a urmelor materiale inseparabile, cum ar fi: diferite modificări structurale în macroobiecte sau locurile aflării pe ele a urmelor de aplicare sau incluziune ale microobiectelor, ai căror purtători sunt obiectele invizibile sau obiecte mobile masive ale faptei. Conform art. 159, alin. (2) al CPP RM: “Corpurile delictive se anexează la dosar și se păstrează în dosar sau se păstrează în alt mod prevăzut de lege. Corpurile

delicte care nu pot fi păstrate împreună cu dosarul trebuie fotografiate și fotografiile se anexează la procesul-verbal respectiv. Obiectele voluminoase, după fotografiere, pot fi sigilate și transmise spre păstrare persoanelor juridice sau fizice. În acest caz, în dosar se va face mențiunea respectivă.

În ceea ce privește mostrele de urme materiale și statutul juridic al lor, există diferite puncte de vedere. Mulți autori susțin că, mostrele (inclusiv ale microobiectelor) reprezintă o categorie aparte de obiecte utilizate în procedura judiciară penală. Totuși, nu există o confirmare legislativă clară a acestui fapt.

În norma art. 154 al CPP RM “Temeiurile de colectare a mostrelor” se prevede: Organul de urmărire penală este în drept să colecteze mostre care reflectă particularitățile omului viu, cadavrului, animalului, substanței, obiectului dacă investigarea lor are importanță pentru cauza penală; să colecteze mostre de la bănuit și învinuit; de la martori sau partea vătămată, dar numai în cazul în care trebuie să verifice dacă aceste persoane au lăsat urme la locul unde s-a produs evenimentul sau pe corpurile delictelor. În cazurile necesare, colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă se face cu participarea specialistului și se întocmește proces-verbal conform art. art. 260 și 261 ale prezentului CPP RM.

Vom nota că pentru colectarea mostrelor de microobiecte pentru cercetarea comparată se întocmește proces-verbal iar, art. 260, alin. (6) al CPP RM prevede: “mențiunea privind efectuarea, în cadrul realizării acțiunii de urmărire penală, a fotografierii, filmării, înregistrării audio, interceptării convorbirilor telefonice și a altor convorbiri sau executarea mulajelor și tiparelor de urme, privind mijloacele tehnice utilizate la efectuarea acțiunii respective de urmărire penală, condițiile și modul de aplicare a lor, obiectele față de care au fost aplicate aceste mijloace, rezultatele obținute, precum și mențiunea că, înainte de a se utiliza mijloacele tehnice, despre aceasta s-a comunicat persoanelor care participă la efectuarea acțiunii de urmărire penală.

Deși în lege nu există o mențiune clară a faptului că, mostrele de microobiecte pentru cercetarea comparată sunt corpuri delictelor, în dosarul penal, se vorbește numai despre necesitatea de a verifica cu ajutorul lor (mostrelor) dacă bănuitul, învinuitul, precum și martorul sau victima au lăsat urme într-un anumit loc sau pe corpurile delictelor.

Susținem autorii, în opinia cărora asemănarea proprietăților materiale ale mostrelor obiectelor cu proprietățile corpurilor delictelor permite reglementarea a normelor generale, prin care legislația de procedură penală prevede modul de manipulare a corpurilor delictelor.

Evident, și alte tipuri de corpuri delictelor (arma infracțiunii, obiectele cu urmele infracțiunii, etc.), mostrele de microobiecte posedă un șir de particularități, ce trebuie luate în considerație în practică [12, p. 12-13]. Aceste particularități nu sunt așa de importante pentru a introduce în legislația de procedură penală norme speciale de reglementare a statutului juridic al lor, modul de realizare, locul și termenul de păstrare a mostrelor de microobiecte. În acest scop, ar fi suficient de completat art. 155, alin. (1) al CPP RM prin includerea în p. 9 al textului acestui alineat a cuvântului “microobiecte” și vom obține “*alte substanțe, obiecte și microobiecte*”.

În opinia noastră, aceste probleme apar din cauza redactării inexacte a art. 158 al CPP RM „Corpurile delictive”, în care microobiectele sunt omise cu desăvârșire. De aceea, propunem o nouă redacție a alin (1) a art. 158, CPP RM în următoarea expunere: “*Corpuri delictive sînt recunoscute obiectele și microobiectele în cazuri în care există temeuri...*” și în continuare după textul alineatului (1). Adică se impune de introdus doar cuvîntul “**microobiectele**”, ceea ce va permite eliminarea tuturor întrebărilor discutabile la utilizarea acestora în calitate de corpuri delictive în cauza penală.

Prin urmare observăm că, problema includerii microobiectelor în procedura judiciară penală nu a găsit încă o reflectare clară în actele normative. Există diferite păreri referitoare la faptul dacă microobiectele fac parte din categoria corpurilor delictive sau dacă ele alcătuiesc o varietate specifică, inegală de surse de probă. B. H. Косарев, И. В. Макогол menționează două căi posibile de introducere a microobiectelor în procedura judiciară penală: prima – a recunoaște microobiectele, atît în aspect procesual penal, cît și în aspect criminalistic, drept categorie specială de corpuri delictive, regulile de lucru și modalități de includere în procedura de judecată penală, ce nu se supun regulilor generale de includere a obiectelor în rîndul corpurilor delictive; a doua – a aduce regulile de lucru cu microobiectele în conformitate cu normele existente ale dreptului de procedură penală [15, p. 178-188].

Suntem de acord în totalitate cu savanții citați în privința faptului că, edificarea microobiectelor într-o categorie specială de corpuri delictive nu are temeuri obiective – ele sunt aceleași obiecte materiale ce, se depistează, sunt descrise și folosite în procesul penal. Prin urmare, unica modalitate ar fi conformizarea actelor legislativ normative, departamentale, a recomandărilor științifico-metodice și a utilizării practice a lor în lucrul cu microobiectele.

O astfel de coordonare a normelor și recomandărilor se reduce la un singur fapt – acordarea microobiectelor a statutului de corp delict și, respectiv, stabilirea legăturii lor cu evenimentul faptei pînă la începutul expertizei. Conform acestei teze procesuale, microobiectele pot fi cercetate, iar, rezultatul lor poate fi utilizat, pe deplin justificat, în procesul penal în calitate de corpuri delictive.

Este necesară instituirea regulilor de lucru cu microobiectele conform normelor existente ale dreptului procesual-penal; coordonarea actelor legislativ normative, departamentale, a recomandărilor științifico-metodice și a utilizării practice în lucrul cu microobiectele.

Capitolul 3 „Particularitățile de lucru cu microobiectele la locul faptei și expertiza lor de laborator în cadrul cercetării infracțiunilor” cuprinde șapte paragrafe și este consacrat metodelor, procedurilor și mijloacelor tehnico-criminalistice de depistare, fixare și ridicare a microobiectelor la locul faptei, fixarea, ridicarea și ambalarea a lor; analizei posibilităților contemporane de examinare și interpretare a microobiectelor, atît în condițiile de teren cît și în laboratoarele de expertiză.

Este foarte important de ales corect metodologia căutării, fixării, ridicării și împachetării microobiectelor, precum și de soluționat problema necesității și oportunității desfășurării cercetării

microobiectelor la fața locului. În conformitate cu obiectivele și tipurile lucrului cu microobiectele la fața locului, de natură, origine diferită, ținând cont de practică, precum și de recomandările existente în literatura criminalistică s-a creat, în prezent, o variantă optimă de set de mijloacele tehnice, compus din câteva grupuri funcționale.

Pe lângă trusă criminalistică universală, în a căror componență intră instrumente, aparate, materiale și reactive, care permit efectuarea de către ofițer de urmărire penală și specialist a examinării calitative a locului faptei cu scopul detectării și ridicării urmelor infracțiunii, pentru lucrul cu microobiectele se folosesc și truse specializate: set pentru lucrul cu microobiectele; set pentru lucrul cu urmele aplicării sub formă de microparticule; set pentru detectarea și ridicarea urmelor de praf și altele.

După detectarea microobiectelor se înfăptuiește fixarea lor, care urmărește mai multe scopuri: în primul rând, fixarea faptelor stabilite în cadrul cercetării despre particularitățile microobiectelor legate de circumstanțele locului faptei; în al doilea rând, fixarea microobiectelor înseși ca purtători de informații pentru utilizarea ulterioară a lor în procesul probatoriu. Majoritatea autorilor se pronunță asupra necesitatea descrierii detaliate a microobiectelor în procesul-verbal.

Fixarea microobiectelor în procesul-verbal al cercetării la fața locului începe cu descrierea amplasării obiectului-purtător, a proprietăților și particularităților acestuia, menționarea amplasării lor pe obiectul-purtător, alternându-se cu descrierea particularităților lor. În cazul unui grup de microobiecte, concentrate pe o suprafața mică, este de dorit să se indice dimensiunile acestora și amplasarea pe obiectul-purtător.

După fixarea locului amplasării microobiectelor se purcede la descrierea particularităților acestora. În primul rând, se fixează starea de agregare a lor, ceea ce va influența ulterior modul de ridicare a lor. Apoi se continuă cu descrierea aspectului exterior, formei, etc.

În afară de descrierea în procesul-verbal se mai utilizează diferite metode tehnice. Acestea sunt metode grafice, fotografia judiciară, videoînregistrări și fixarea microobiectelor în mărime naturală pe obiectul purtător. Reprezentarea grafică a obiectului purtător cu localizarea microobiectelor pe el oferă o imagine vizuală, contribuie la evitarea erorilor la receptarea informației introduse în procesul-verbal, la completarea lui.

La etapa următoare se purcede la ridicarea microobiectelor. Nu se recomandă ridicarea microparticulelor cu ajutorul benzii "scotch", deoarece microobiectele ridicate astfel nu pot fi dezlipite de stratul lipicios al benzii pentru cercetarea lor în laborator. Se presupune că trebuie de ridicat după posibilitate toate obiectele-purtătoare de microobiecte de la locul infracțiunii, pentru a le putea supune examinării calificate în condiții de laborator staționar sau în laboratoare criminalistice.

Pentru ambalarea microparticulelor cel mai bine este de folosit material transparent, fapt care permite verificarea prezenței microobiectelor. Pentru ambalare se folosesc eprubete cu dopuri șlefuite, pachete de polietilenă (pachetele de polietilen și de alt fel, în care este exclusă ventilarea, sunt nepotrivite pentru ambalarea și păstrarea obiectelor de origine biologică, din cauza pericolului

de degradare și mușgai.) și din hîrtie groasă, un set de borcănase întinse, etc.

Microobiectele, în calitate de probe materiale, sunt transmise la expertiza judiciară împreună cu mostrele-obiecte respective, necesare pentru cercetarea comparată. Atunci cînd este necesar de a obține mostre pentru un studiu comparativ realizat cu participarea specialiștilor. Dacă obținerea de mostre este parte a expertizei judiciare, atunci aceasta este efectuată de expert, iar informațiile despre aceasta sunt reflectate de expert în raportul său.

În legătură cu faptul că termenele de cercetare de expertiză a microobiectelor pot fi destul de mari, cercetarea lor la fața locului capătă o importanță deosebită.

În această ordine de idei, se analizează rolul CFL în asigurarea procesului de probațiune, relevarea neajunsurilor tipice, problemele procesuale și organizatorice, identificarea unor soluții. În acest scop, prin metoda selectării aleatorii cu ajutorul unui program analitic special a fost studiat un eșantion de 200 de dosare penale, privind infracțiunile contra patrimoniului (art. art. 186, 187, 188, 190 CP a RM și contra vieții și sănătății persoanei (art. art. 145, 149, 151, 152 CP a RM). Dosarele penale în cauză au fost studiate prin prisma respectării regulilor de bază ale cercetării la fața locului (rapiditatea acțiunilor, planificarea, deplinătatea și rigoarea cercetării, fixarea stării de lucruri la fața locului, obiectivitatea cercetării stării de lucruri), precum și calitatea perfectării procesului verbal a momentelor esențiale ale cercetării.

Analiza a demonstrat că, din toate cazurile analizate, CFL a fost efectuată în 176 de cazuri (88%). În restul cauzelor, CFL nu s-a desfășurat din diverse motive: persoanele care au comis infracțiunea erau cunoscute sau reținute la fața locului, ș.a.

Specialiștii-criminaliști au participat la 72,2% de cercetări la fața locului. Indicii obținuți se poate apreciat ca satisfăcătoare, dacă ținem cont că nivelul participării specialiștilor-criminaliști în ultimii 10 ani oscilează între 32,4%-34,4% în medie pe Republică Moldova [3, p. 57].

Este regretabil faptul că, în cadrul dosarelor penale studiate, la participarea la cercetarea locului faptei nu au fost atrași alți specialiști, mai ales cei care dispun de metode unice de căutare și cercetare a urmelor slab vizibile și a microobiectelor. Intensitatea aplicării metodelor și ale mijloacelor tehnico-științifice s-au aflat într-o oarecare dependență de participarea specialistului. În lipsa acestuia, metodele și mijloacele tehnico-științifice, privind depistarea și fixarea urmelor, după cum rezultă din procesele-verbale, au fost aplicate mai rar, fixarea stărilor de fapt s-a efectuat insuficient, printr-o consemnare succintă în procesul-verbal, mai frecvent fără fotoanexe sau schițe. După cum mărturisesc rezultatele studiului, în majoritatea cazurilor, cercetarea la fața locului nu este orientată spre studierea minuțioasă și interesată a locului faptei, dar spre căutarea anumitor urme, ușor accesibile – urmelor de mâini, ce reclamă mijloace tehnico-criminalistice și eforturi minime.

În ceea ce privește alte urme, care necesită o muncă mai voluminoasă, metode și mijloace de căutare și fixare mai complexe, profesionalism sporit, acestea uneori scapă de atenția specialiștilor-criminaliști.

Experiența noastră în studierea dosarelor penale arată că “microobiectele” sunt detectate în

timpul cercetării la fața locului și, ulterior, anexate la dosar în calitate de probe în 5,4% din cazuri. Cele mai frecvente obiecte ridicate de la locul infracțiunii sunt “microparticule”, “microfibre”, “microume”.

Procentul stabilit de noi de “microobiecte” detectate la fața locului necesită o analiză critică. În primul rând, erau considerate, în mod eronat, microobiecte obiectele care, deși posedă dimensiuni relativ mici, în ansamblu, conform particularităților lor constituiau macroobiecte. Pentru a le detecta și a lucra cu ele, de regulă, *nu se cereau cunoștințe speciale, mijloace tehnico-criminalistice și cercetări suplimentare*. În același timp, pentru lucrul cu microobiectele, condițiile enumerate sunt obligatorii.

În prezent, este clar stabilit că la fața locului, în special în cazurile de contact între infractor și victimă, întotdeauna rămân numeroase microobiecte semnificative din punct de vedere criminalistic. Și, dacă la fața locului nu este posibil de detectat aceste microobiecte, acest fapt poate, în multe cazuri, atesta despre: a) calificarea insuficientă a ofițerului sau expertului; b) imperfecțiunea metodelor, tehnicilor și mijloacelor tehnice de detectare a lor; c) incapacitatea sau refuzul ofițerului de urmărire penală sau expertului să o facă.

Nu stau mai bine lucrurile nici cu procesele verbale ale CFL. Analiza acestor documente finale dovedește că o mare parte din ele nu răspund cerințelor principale ale legislației procesual-penale. Este evident că astfel de omisiuni în procesele-verbale influențează negativ și utilizarea rapoartelor de expertiză a mijloacelor materiale de probă în procesul de cercetare a cauzelor.

Noi împărtășim părerea despre faptul că cele menționate mai sus prezintă o consecință a nivelului scăzut de pregătire profesională a ofițerilor de urmărire penală, a specialiștilor-criminaliști, dotarea lor insuficientă cu mijloace tehnice necesare, precum și deficiențele în organizarea participării acestora în echipele operative de urmărire penală [3, p. 58].

Este pe deplin înțeleasă aspirația de a asigura participarea specialistului în CFL la toate infracțiunile înregistrate de poliție, însă efectivul încadrat conform statelor de personal, poate cuprinde astăzi fizic doar ceva mai mult de o treime din acestea. Specialiștilor pur și simplu nu le ajunge timp. În 110 (73,8%) de dosare analizate, durata CFL a constituit pînă la 60 min.

Din această cauză, 74 (49,7%) de cercetari s-au efectuat schematic, iar 37 (24,6%) din CFL realizate cu concursul specialistului s-au terminat fără rezultate, adică nu s-au ridicat probe materiale lăsate de autorii infracțiunii.

În practica modernă cercetarea urmelor materiale ale infracțiunii începe din momentul depistării lor la fața locului. Cunoscînd urmele tipice ale diferitelor tipuri de crime și mecanismul formării acestora, ofițerul de urmărire penală, pentru lucrul cu microobiectele este obligat să selecteze un specialist de calificarea necesară. În practica de expertiză a microobiectelor se aplică pe larg metodele destinate special pentru cercetarea acestora: metode de analiză microspectrală infraroșie, electronică de microsondă, microradiospectrală, microspectrală cu laser, microscopie electronică, etc.

Un principiu esențial al cercetării de expertiză a microobiectelor este respectarea aplicării consecvente a metodelor de la simple la complexe, de la nedestructive la distructive. De pe aceste poziții toate metodele de cercetare se împart în patru grupuri în funcție de efectul metodei asupra păstrării microobiectului și siguranței acestuia ca probă materială. Cercetarea microobiectelor materiale, la fel ca și macroobiectelor, presupune studierea morfologiei (structurii externe), structurii (structurii interne), compoziției chimice.

Expertiza judiciară reprezintă cea mai importantă formă de aplicare a cunoștințelor speciale în procedura judiciară, în rezultatul căreia la dispoziția organului de urmărire penală și a instanței se află informația nouă, care are importanță probatoare și care nu poate fi obținută prin alte mijloace procesuale. Ea joacă un rol colosal în microbiologie, deoarece este imposibilă obținerea informației integrale, ai cărei purtători sunt microobiectele, fără aplicarea cunoștințelor speciale.

Expertiza judiciară reprezintă un mijloc indirect de probă, este înfăptuită de un subiect special cu scopul obținerii faptelor care pot fi stabilite numai cu ajutorul cercetării de expertiză, ale cărei rezultate sunt perfectate printr-un document special - raportul expertului.

Conform HG Nr. 1052 din 12.09.2006 “Cu privire la Centrul Național de Expertize Judiciare de pe lângă Ministerul Justiției”, Centrul efectuează 34 Genuri expertize și constatări tehnico-științifice. Menționăm unele dintre ele, cel mai des utilizate în cadrul examinării de tipul cel mai reprezentativ de microobiecte – microparticule.

În conformitate cu clasificarea expertizelor judiciare acceptată în prezent, microobiectele pot fi întâlnite în marea majoritate în expertiza materialelor, substanțelor și articolelor, expertiza medico-legală, biologic-legală și pedologic-legală. După părerea noastră, abordarea complexă a efectuării expertizei microobiectelor permite de: a utiliza în cercetare un număr mai mare de metode pentru obținerea unui volum maximal de informații; a stabili un parametru unic prin metode diferite, iar în caz de necesitate a repeta analiza pentru obținerea unor rezultate obiective și veridice; a selecta acel fragment de urmă care are, din punctul de vedere al expertului, caracteristicile cele mai potrivite; a păstra obiectul cercetat pentru efectuarea expertizelor repetate și suplimentare.

Aceeași abordare la cercetarea microobiectelor oferă posibilitatea, încă de la etapa inițială, de a planifica tactica de cercetare și de a obține informația maxim posibilă ori, în cazul unui rezultat negativ la primele etape ale cercetării, de a reduce semnificativ volumul lucrărilor și astfel de a reduce cheltuielile de lucru și de a păstra reagenții costisitori.

În conformitate cu art. 90 al CPP RM, raportul de expertiză este inclus în lista probelor, care în baza art. 101 al CPP RM “urmează să fie apreciat din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității lui, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor”.

În primul rând, la primirea rezultatelor expertizei microobiectelor, organul de urmărire penală trebuie să verifice legalitatea modului de obținere a datelor factice (probelor) și perfectarea procesuală a lor. Apoi trebuie să verifice și să evalueze perfectarea procesuală, precum și corectitudinea și caracterul complet al soluționării întrebărilor puse la expertiză. În conformitate cu

art. 151 al CPP RM, după efectuarea investigațiilor necesare, expertul întocmește în scris un raport, pe care îl semnează și aplică ștampila.

Toate datele obținute în urma verificării concluziei expertului vor fi contrapuse de ofițer de urmărire penală atât între ele, cât și cu alte materiale din dosar, elucidând dacă faptele stabilite de expert nu contrazic exactitatea celor care au fost deja stabilite pentru cazul dat.

Evaluarea concluziei expertului asupra rezultatelor cercetării microobiectelor include, în afară de tezele generale menționate mai sus, și verificarea tuturor condițiilor, circumstanțelor apariției sau existenței sursei sau purtătorului de microobiecte: locul, timpul și mecanismul formării lor, în legătură cu comiterea infracțiunii, precum și acțiunile de căutare și detectare, fixare și ridicare, păstrare și trimitere la expertiză.

Concluziile expertului, în mod inerent, constituie rezultatul cercetării de expertiză și reprezintă răspunsuri la întrebările puse, în care, pe baza cunoștințelor speciale, se constată existența sau absența unui fapt anumit. Încheierea reprezintă concluziile efectuate de expert după rezultatele cercetărilor efectuate, în baza datelor identificate sau prezentate lui despre obiectul cercetat și tezele științifice principale ale ramurii științifice în cauză. În încheiere expertul trebuie să formuleze concluziile în forma permisă de metodele și metodologia cercetării folosite de el. Dacă se efectuează o evaluare probabilistică a rezultatelor obținute, atunci în concluziile expertului trebuie să figureze nivelul de probabilitate a rezultatelor obținute.

Încheierea cu nivel înalt de probabilitate poate fi considerată practic de încredere. Totuși decizia despre fiabilitatea rezultatelor obținute aparține nu expertului, ci instanței în baza informațiilor de care dispune.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele analizei legislației procesual penale, a teoriei și practicii de urmărire penală și judiciare privind valorificarea microobiectelor în activitatea de descoperire a infracțiunilor, condiționează formularea următoarelor **concluzii**:

1. Doctrina micrologiei din spațiul țării noastre necesită dezvoltare, actualizare și sistematizare a principalelor categorii științifice. Suportul teoretico-metodologic al domeniului în cauză, în publicațiile din străinătate, mai cu seamă țările CSI, reflectă mai amplu și mai adecvat structura și sarcinile micrologiei criminalistice contemporane, ceea ce nu totdeauna se atestă în publicațiile de specialitate din statul occidental, cercetările științifice fiind focusate în exclusivitate asupra problemelor practice de implementare a tehnologiilor industriale, informaționale și analitice înalte.

2. Microobiectele, dat fiind importanța lor criminalistică deosebită în probatoriul penal, rămân actualmente în centrul intereselor științifice și practice ale unor teoreticieni și practicieni ai dreptului din țara noastră, dar mai cu seamă a savanților din România, Ucraina, Rusia, USA și alte

state din străinătate. Problematika acestor interese este destul de extinsă, cuprinzând atât fenomenele legate de apariția microobiectelor în procesul de comitere a infracțiunilor, înfățișarea sub care acestea se prezintă, cât și aspectele criminalistice ale tehnicii de recoltare a acestora de la fața locului, metodologia expertizării ulterioare în cadrul examinărilor de laborator.

3. În criminalistica modernă nu există unitate de păreri în ce privește conținutul conceptului de microobiect și temeiurile, în baza cărora materialele de probă de acest gen pot fi sau nu catalogate la microobiecte. Însăși noțiunea de microobiect și criteriile de delimitare a acestora de alte tipuri de urme infracționale, nu sunt încă în doctrină destul de clar elucidate. Mai mult, în literatura de specialitate apar multiple confuzii atunci, când unele și aceleași obiecte sunt numite în mod diferit.

4. În calitate de microobiecte în criminalistică sunt examinate cele ce dețin anumite însușiri substanțiale: sunt structuri materiale; dețin parametri externi stabili; posedă masă și dimensiuni mici; în scopul recoltării lor apare, de regulă, necesitatea de aplicare a unor metode și mijloace tehnico-criminalistice speciale; dețin legătură causală cu circumstanțele infracțiunii; importanță probantă obțin doar după expertizarea lor în condiții de laborator.

Prin urmare, *microobiectele sunt formațiuni materiale legate causal cu evenimentul infracțional, importante pentru soluționarea cauzei și aflarea adevărului, având caracteristici dimensionale mici, limitele superioare ale cărora sunt stabilite de pragul sensibil al organelor de simț ale omului, în primul rând, de capacitatea de rezoluție a ochiului uman, dețin parametri relativ stabili, detectarea, fixarea, ridicarea și expertizarea cărora necesită utilizarea unor mijloace tehnico-criminalistice, cunoștințe speciale și metode instrumentale de laborator. O imagine integrală despre microobiecte poate fi obținută numai dacă ele sunt examinate ca obiecte ale cercetării de expertiză.*

5. În scopul utilizării microobiectelor în practica de urmărire penală, acestea se clasifică după multiple și diverse criterii, cele mai relevante pentru practică fiind: *după starea de agregare – în solide (cristaline, amorfe); lichide (emulsii, suspensii, soluții); gazoase; după natura sursei de proveniență – în organice și neorganice, cea din urmă subdivizându-se în naturale și artificiale (produse ale activității umane); după obiectele de la care provin – în apărute de la: a) făptuitor; b) victimă; c) uneltele infracționale sau mijloacele de transport; d) stările de fapt ale locului faptei; după mecanismul de formare există microobiecte de desprindere și de dezmembrare mecanică.*

6. Pentru depistarea microobiectelor sunt necesare mijloace științifico-tehnice avansate și abilități profesionale de aplicare a acestora. În virtutea dimensiunilor mici ale acestor obiecte și specificului lucrului cu ele, condiționat de riscul pierderii lor în cazul manipulării neîndemînatice a lor, ofițerului de urmărire penală se recomandă de a invita specialiști care dispun de mijloace științifice, tehnice și aptitudini corespunzătoare.

7. Mijloacele tehnice necesare procesării microobiectelor la locul faptei (căutării, depistării, fixării, ridicării și pachetării) se regăsesc în completele de truse universale și specializate, în laboratoarele criminalistice mobile, destinate cercetării la fața locului. Mai frecvent, pentru căutarea

și desprinderea microobiectelor de obiectele-purtătoare se folosesc: mijloace optice (lupe, microscopie portabile) și de iluminare, inclusiv concentrată, radiații ultraviolete și infraroșii, microaspiratorul, banda lipicioasă, magnetul, bețișoare electrostatice, pensete, bisturii, ace de preparare, mănuși din latex etc. Pelicula adezivă prezintă un mijloc universal de ridicare a microobiectelor de pe aproape orice suprafață, fără a perturba localizarea lor pe obiectul-purtător, servind totodată și ca mijloc de fixare.

8. Procesul căutării microobiectelor presupune întâi de toate descoperirea locurilor și obiectelor purtătoare de microobiecte, iar mai apoi depistarea lor în aceste locuri cu respectarea unui rând de măsuri de precauție și anume: la început toate obiectele se examinează fără a le strămuta din loc; dacă intenționăm a le schimba localizarea sub ele se plasează foi de hârtie albă curată (polietilenă); obiectele vor fi manipulate cu instrumente curate cu mâna înmănușată, pentru a evita contaminarea, atingerea instrumentarului de alte obiecte este inadmisibilă.

9. Fixarea microobiectelor se realizează întâi de toate procesual, prin consemnarea lor în procesul-verbal, mai apoi se efectuează fixarea tehnică prin fotografiere, inclusiv la scară, videoînregistrare, executarea schițelor.

10. Ridicarea microobiectelor se face împreună cu obiectul purtător, iar dacă nu este posibil – cu o parte a acestuia. În caz că și acest lucru nu este realizabil, atunci se ridică cu echipamente speciale: pelicule adezive, magneti, pensete, bisturii, eprubete și alți recipiente din sticlă etc., ambalându-se fiecare microobiect separat în plicuri, pachete, lăzi etc., inscripționate și sigilate cu sigiliul organului de urmărire penală.

11. Cercetarea microobiectelor și altor materiale de probă la fața locului constituie o activitate realizată în regim de urgență de către un specialist în cadrul acțiunii de urmărire penală sau măsurii speciale de investigație cu scopul obținerii informației despre persoana făptuitorului, mecanismul infracțiunii și alte împrejurări relevante pentru descoperirea ei pe urme proaspete.

12. Cercetările la fața locului se vor efectua cu aplicarea metodelor ce nu vor modifica sau degrada urmele și obiectele ca să nu influențeze negativ expertiza ulterioară a acestora.

13. La expertizarea microobiectelor în condiții de laborator se va ține cont de natura și însușirile neobișnuite ale microobiectelor, se va respecta principiul abordării în complex a metodicilor de cercetare după scheme strict ierarhizate și bazate pe algoritmi unanim acceptați, în funcție de starea și caracterul microobiectelor examinate. Algoritmizarea cercetării microobiectelor atât în condiții de laborator cât și în contextul cercetării locului faptei prezintă o activitate formalizată a specialistului și altor participanți, care transformă acest proces într-o preocupare dirijată pe bază de program, creînd premise de obiectivare a rezultatelor.

Luînd în considerație concluziile formulate mai sus, în scopul îmbunătățirii activității de procesare a microobiectelor la fața locului, valorificarea lor ulterioară în urmărirea penală, dar și pentru perfecționarea legislației procesual penale în acest sens, înaintăm următoarele **recomandări**:

1. Pentru legislația procesual-penală a Republicii Moldova:

a) A introduce noțiunea de „**fragment de spațiu**” în art. 6 al CPP RM în următoarea redacție „fragment de spațiu – parte izolată de teren, încăpere sau de mediu ambiant (acvatic, subacvatic, subteran, atmosferic etc.).

b) A modifica art. 118, alin. (1) al CPP RM în următoarea redacție: „*În scopul descoperirii și ridicării urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru a stabili circumstanțele infracțiunii ori alte circumstanțe care au importanță pentru cauză, organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, a altor **fragmente de spațiu**, a obiectelor, documentelor, animalelor, cadavrelor umane sau de animale*”.

c) A modifica art. 118, alin. (3) al CPP RM în următoarea redacție: „Organul de urmărire penală cercetează **toate obiectele de la locul faptei**, iar în caz de necesitate, **atrage specialiști pentru depistarea și ridicarea urmelor și microobiectelor infracțiunii**, permite accesul la ele în măsura în care nu se încalcă drepturile omului. În anumite cazuri, persoana care efectuează urmărirea penală, dacă este necesar, execută diferite măsurări, fotografieri, **videoînregistrări**, întocmește desene, schițe, face mulaje și tipare de pe urme de sine stătător sau cu ajutorul specialistului în materia respectivă. Locul cercetării poate fi înconjurat de colaboratorii organelor de menținere a ordinii publice”.

d) A completa art. 155, alin. (1), p. 9 al CPP RM prin includerea în text a cuvântului „microobiecte” în următoarea redacție: “alte substanțe, obiecte și **microobiecte**”.

e) A modifica art. 158, alin. (1) al CPP RM în următoarea redacție: “*Corpuri delictive sînt recunoscute obiectele și **microobiectele** în cazul în care există temeiuri de a presupune că ele au servit la săvîrșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectivul acestor acțiuni, precum și bani sau alte valori ori obiecte și documente care pot servi ca mijloace pentru descoperirea infracțiunii, constatarea circumstanțelor, identificarea persoanelor vinovate sau pentru respingerea învinuirii ori atenuarea răspunderii penale*”.

2. Pentru Inspectoratul General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne:

a) A implementa în practica de cercetare la fața locului a unui **algoritm tipic și uniform de procesare a microobiectelor**.

b) A implementa în practica de cercetare la fața locului a unui **algoritm tipic de descriere a microobiectelor** în documentele procesuale.

c) A implementa în practica de expertiză criminalistică a materialelor, substanțelor și articolelor a unui **algoritm tipic de anexare la dosar a microobiectelor în calitate de probe materiale ținînd cont de rezultatele expertizei**.

3. Pentru Centrul Tehnico-criminalistic și Expertize Judiciare al Inspectoratului General al Poliției al Ministrului Afacerilor Interne:

a) A modifica p. 21 al Regulamentului privind organizarea și funcționarea CTCEJ astfel încât, în calitate de criteriu de apreciere a rezultatelor activității subdiviziunilor tehnico-criminalistice

de inclus nivelul de aplicare a mijloecelor tehnico-criminalistice în activitatea de recoltare a microobiectelor de la fața locului.

b) A modifica p. 7 al Regulamentului privind organizarea și funcționarea CTCEJ astfel încât, acesta să prevadă inițierea unei evidențe criminalistice centralizate de microobiecte (colecție, cartotecă) în scopuri de căutare, constatare și informare.

Avantajele și valoarea elaborărilor propuse

În plan teoretic s-a făcut o generalizare, sintetizare și actualizare a doctrinei micrologiei în criminalistica națională, specificându-se noțiunea de microobiect, clasificarea acestora, locul lor în sistemul probator, precum și a expertizei tehnico-criminalistice diagnosticatoare a rechizitelor acestora, constituind prima lucrare științifică în materia dată.

În plan practic, soluțiile înaintate permit aducerea reglementărilor normativ-procesuale privind recoltarea și expertizarea microobiectelor în cadrul urmăririi penale la practica și ritmul cotidian acreditat, la tendințele și exigențele contemporane, la o eficientizare a procesului de procesare și valorificare a microobiectelor în scopul investigării infracțiunilor prin folosirea algoritmilor recomandați și a elaborărilor cu valoare de îndrumar în acest sens.

La nivel profilactico-criminalistic, abordările făcute eficientizează activitatea de dezvoltare a evidențelor criminalistice centralizate ale CTCEJ prin organizarea unei noi evidențe a microobiectelor (colecție, cartotecă) în scopuri de căutare, constatare și informare a organelor de urmărire penală și unităților de expertiză.

Luând în considerare cele menționate mai sus, lucrarea a contribuit la soluționarea unei probleme științifice importante în materia criminalistici și expertizei judiciare prin dezvoltarea doctrinei autohtone a microobiectologiei cu finalități și soluții practice evidente, în special, privind descoperirea, fixarea și ridicarea microobiectelor din scena infracțiunii, prin algoritmizarea acestor procese și perfecționarea legislației procesual-penale, precum și prin propunerile cu caracter auxiliar ce sporesc eficacitatea sistemului de evidențe criminalistice folosite în combaterea criminalității.

Impactul lor asupra domeniului în cauză constă în optimizarea activităților practice de recoltare, expertizare și valorificare a microobiectelor în scopul investigării infracțiunilor, aprecierea corectă a rezultatelor acestora de către instanțele de judecată, contribuind la obiectivarea actului de Justiție, în ansamblu.

Planul cercetărilor de perspectivă la tema lucrării

În baza acestor rezultate pot fi identificate și direcțiile de cercetare de perspectivă:

1. Cercetarea criminalistică a microurmelor de natură biologică umană.
2. Bazele expertizei substanțologice a microobiectelor.
3. Aplicarea cunoștințelor criminalistice speciale în activitatea de examinare preliminară a microobiectelor în condiții de teren.

BIBLIOGRAFIE

1. Andronache A. Aspecte procesual penale vizînd examinarea corporală. În: Analele științifice ale Academiei "Ștefan cel Mare" a MAI al RM. Ediția a XI-a. Chișinău, 2011, nr. 1, p. 68-71.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr. 104-110, art. nr. 447 (cu modificările și completările ulterioare).
3. Colodrovschi V. Asistența tehnico-criminalistică a descoperirii și cercetării infracțiunilor: realități și perspective. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2008. 181 p.
4. Golubenco Gh. Criminalistica. Note de curs. Vol. I. Chișinău: ULIM, 2008. 117 p.
5. Golubenco Gh., Colodrovschi V. Asistența tehnico-criminalistică a descoperirii infracțiunilor. Chișinău: F.E.P. Tipografia Centrală, 2010. 235 p.
6. Lăpăduși V., Voinea D. Analiza Activității Asociației Criminaliștilor din România Pentru Anul 2013. http://www.asociatiacriminalistilor.ro/?page_id=125 (vizitat 15.05.2015).
7. Pisarenco C. Dezvoltarea micrologiei în etapa contemporană. În: Revista științifico-practică "Legea și Viața", 2014, nr. 10 (274), p. 28-33.
8. Pisarenco C. Metode, procedee și mijloace tehnico-criminalistice de depistare, fixare și ridicare a microobiectelor la fața locului. În: Jurnalul „Juridic Național: teorie și practică”, 2014, nr 6 (10), p. 28-32.
9. Stoian M. G., Galan E. Relația microumă/întreg stabilită prin metode spectrometrice moderne și formularea concluziei expertizelor fizico-chimice criminalistice. În: Revista de criminologie, criminalistică și penologie, 2009, nr. 1, p. 109-123.
10. Белкин Р. С. Природа экспертизы микрообъектов. В: Экспертная практика, 1983, № 20, с. 18-22.
11. Вандер М. Б. Использование микрочастиц при расследовании преступлений. СПб.: Питер, 2001. 224 с.
12. Ким Э. П. Современные проблемы криминалистической экспертизы материалов и веществ. Автореф. дис. юрид. наук. Алматы, 2003. 23 с.
13. Кириченко А. А. Основы судебной микрообъектологии. Харьков: Основа, 1998. 1220 с.
14. Коновалов С. И. Процессуальный статус эксперта по УПК РФ: современное состояние и возможные направления совершенствования. В: Известия Тульского государственного университета, 2013, Вып. № 4-2, с. 19-25.
15. Косарев В. Н., Макогон И. В. Использование микрообъектов в расследовании преступлений. Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2005. 232 с.
16. Кочубей А. В. Методологические, правовые и естественнонаучные основы

использования микрообъектов в раскрытии и расследовании преступлений. Дис. д-ра юрид. наук. Волгоград, 2007. 435 с.

17. Макогон И. В. Техничко-криминалистические и тактико-организационные вопросы обнаружения, изъятия, исследования и использования микрообъектов в раскрытии и расследовании преступлений. Дис. канд. юрид. наук. Волгоград, 2003. 207 с.

18. Натура А. И. Микрообъекты: понятие, сущность и некоторые возможности их исследования. Краснодар: КЮИ МВД России, 1996. 40 с.

19. Об итогах работы экспертно-криминалистических подразделений органов внутренних дел России в 2004. Москва: ЭКЦ МВД России, 2005. 45 с.

20. Орлов Ю. К. Заключение эксперта и его оценка (по уголовным делам). Москва: Юрист, 1995. с. 45.

21. Рахунов Р. Д. Теория и практика экспертизы в советском уголовном процессе. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Госюриздат, 1953. 264 с.

22. Романов Н. С. Микроскопическое и микрометрическое исследование вещественных доказательств в криминалистических целях. Дис. канд. юрид. наук. Харьков, 1958. 315 с.

23. Скорченко П. Т. Криминалистика. Техничко-криминалистическое обеспечение расследования преступлений. Москва: Былина, 1999, с. 51-57.

24. Palenik S., Palenik M. Contribution to the Characterization, Identification and Comparison of Polyurethane Foam Particles. In: Trace Evidence Symposium 2011. August 8-11, 2011. Kansas City. <http://projects.nfstc.org/trace/2011/presentations/Palenik-Polyurethane-Foam.pdf> (vizitat 15.05.2015).

ADNOTARE

Pisarenco Constantin, “Valorificarea criminalistică a microobiectelor în activitatea de cercetare a infracțiunilor”, teză de doctor în drept la specialitatea: 554.04 – criminalistica, expertiza judiciară, investigații operative. Chișinău, 2016.

Structura lucrării. Teza cuprinde: introducere, 3 capitole, concluzii și recomandări, 150 pagini text de bază, bibliografie ce conține 283 titluri, 17 tabele, 1 figură, 12 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 14 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: microobiecte, noțiunea, clasificarea, cercetarea la fața locului, valorificarea criminalistică, expertiza judiciară.

Domeniul de studiu. Lucrarea ține de ramura criminalisticii și expertizei judiciare.

Scopul lucrării: în baza analizei doctrinei microobiectologiei criminalistice, a practicii autohtone de procesare a microumelor, microparticulelor, microcantităților de substanță să se concretizeze cadrul conceptual al acestui domeniu, ceea ce ar permite elaborarea unor recomandări de perfecționare a legislației procesual-penale în acest sens, propuneri de algoritmizare a procesului de recoltare și de anexare la dosar a microobiectelor, de dezvoltare a sistemului de evidențe criminalistice în vederea eficientizării procesului de investigare al infracțiunilor.

Obiective: a analiza situația contemporană în domeniul cercetării criminalistice a microobiectelor ca tip deosebit de probe materiale, care au legătură cu evenimentul infracțiunii; a studia procesul istoric de apariție și dezvoltare a teoriei cercetării tehnico-criminalistice a microobiectelor în știința criminalistică; a determina noțiunea și esența microobiectelor în aparatul conceptual și sistemul clasificator al lor în cadrul microobiectologiei judiciare; a evidenția posibilitățile mijloacelor și metodelor tehnico-criminalistice moderne de depistare, ridicare și cercetare a microobiectelor în procesul descoperirii și cercetării infracțiunilor; a analiza eficacitatea asistenței tehnico-criminalistice a lucrului cu microobiectele la fața locului în procesul descoperirii și cercetării infracțiunilor; a aprecia particularitățile metodice de depistare și cercetare a microobiectelor la fața locului și folosirea rezultatelor lor în calitate de probe la dosarul penal; a studia rolul cercetării microobiectelor în formarea bazei probatorice, a caracteristicii criminalistice a infracțiunilor ca bază informațională pentru crearea metodicilor de cercetare; a identifica problemele de reglementare juridică privind recoltarea microobiectelor din câmpul infracțional și de anexare a acestora la materialele dosarului penal în calitate de probe; a studia practica aprecierii rezultatelor expertizei microobiectelor de către organul de urmărire penală și instanța de judecată.

Noutatea și originalitatea științifică. *Caracterul novator* al rezultatelor obținute este determinat de faptul că prezenta teză este una din primele cercetări pe această temă, efectuate în spațiul țării noastre, care a permis concretizarea și dezvoltarea cadrului conceptual al microobiectologiei autohtone, elaborarea unor recomandări de perfecționare a legislației procesual-penale și valorificare practică a microobiectelor în vederea eficientizării procesului de investigare al infracțiunilor. *Originalitatea* lucrării constă în argumentarea necesității inițierii și administrării unui nou gen de evidențe criminalistice centralizate.

Problema științifică soluționată rezidă în concretizarea cadrului conceptual al microobiectologiei criminalistice autohtone, *având ca efect* optimizarea, în baza unei legislații procesual-penale îmbunătățite, a activităților algoritmizate de descoperire, fixare, ridicare de la locul faptei, precum și de expertizare ulterioară a microobiectelor, *în vederea* eficientizării procesului de investigare al infracțiunilor.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă constă în analiza și aprecierea practicii de valorificare a microobiectelor în urmărirea penală, a doctrinei micrologiei și a legislației procesual-penale în vigoare, elaborarea propunerilor de îmbunătățire a acestor aspecte.

Implementarea rezultatelor științifice: în procesul educațional al facultăților de drept prin note de curs, seminarii, precum și ca ghid practic în activitatea specialiștilor și experților-criminaliști.

АННОТАЦИЯ

Писаренко Константин, “Оценка криминалистического значения микрообъектов в деятельности по расследованию преступлений”, диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности: 554.04 – криминалистика, судебная экспертиза, оперативно-розыскная деятельность. Кишинев, 2016.

Структура работы. Диссертация содержит: введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, 150 страниц основного текста, библиографический список, включающий 283 названия, 17 таблиц, 1 фигуру, 12 приложений. Результаты исследования опубликованы в 14 научных работах.

Ключевые слова: микрообъекты, понятие, классификация, исследование на месте преступления, криминалистическое значение, судебная экспертиза.

Область исследования, цель и задачи исследования. Работа имеет отношение к криминалистике и судебной экспертизе. **Цель работы.** На основе анализа доктрины криминалистической микрообъектологии, отечественной практики работы с микроследами, микрочастицами, микроколичествами вещества уточнить концептуальную базу изучаемой области, разработать рекомендации по совершенствованию уголовно-процессуального законодательства, предложения по алгоритмизации процесса сбора и приобщения к уголовному делу микрообъектов, а также по развитию системы криминалистического учета с целью повышения эффективности расследования преступлений. **Задачи:** изучить современную ситуацию в области криминалистического исследования микрообъектов как особого типа вещественных доказательств; изучить историю процесса возникновения и развития теории технико-криминалистических исследований микрообъектов в науке криминалистике; установить понятие и сущность микрообъектов в понятийном аппарате, а также систему классификации микрообъектов в рамках судебной микрообъектологии; определить возможности современных технико-криминалистических средств и методов обнаружения, изъятия и исследования микрообъектов в ходе расследования и раскрытия преступлений; изучить эффективность технико-криминалистической помощи в работе с микрообъектами на месте преступления в ходе расследования и раскрытия преступлений; определить методические особенности обнаружения и исследования микрообъектов на месте преступления и использования их результатов в качестве доказательства в уголовном деле; изучить роль экспертизы микрообъектов в формировании доказательной базы, криминалистической характеристики преступлений как информационной основы для создания методик исследования; установить проблемы юридической регламентации сбора микрообъектов с места преступления и их приобщение к материалам уголовного дела в качестве доказательства; изучить практику оценки результатов экспертизы микрообъектов органами уголовного преследования и судебной инстанции.

Научная новизна и оригинальность. *Новизна* полученных результатов определяется тем, что настоящая диссертация является одним из первых научным исследований по названной теме, выполненных в нашей стране, которое позволило уточнить и развить концептуальную базу отечественной микрообъектологии, разработать рекомендации по совершенствованию уголовно-процессуального законодательства и оценке практического значения микрообъектов с целью повышения эффективности расследования преступлений. *Оригинальность* работы состоит в обосновании необходимости способствовать возникновению и ведению нового вида централизованного криминалистического учета.

Решенная важная научная проблема *состоит* в уточнении концептуальной базы отечественной криминалистической микрообъектологии, *имея результатом* на основе улучшенного уголовно-процессуального законодательства оптимизацию алгоритмической деятельности по обнаружению, фиксации, изъятию на месте преступления, а также последующей экспертизы микрообъектов, *с целью* повышения эффективности расследования преступлений.

Теоретическая и практическая ценность *состоит* в изучении и определении практического значения микрообъектов в уголовном деле, в развитии доктрины микрологии и совершенствовании действующего уголовно-процессуального законодательства, в разработке предложений по улучшению указанных аспектов.

Внедрение научных результатов: в учебный процесс юридических факультетов путем чтения лекций, проведения семинарских занятий; в качестве практического руководства в деятельности специалистов и экспертов-криминалистов.

ANNOTATION

Pisarenco Constantin, “Valorization of forensic research microobjects in the research of criminal offences”, law PhD thesis entitled to specialty 554.04 – forensics, legal expertise, field investigations. Chisinau, 2016.

Thesis structure. The thesis contains an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 150 pages of text, bibliography, which includes 283 titles, 17 tables, 1 figure, 12 applications. The results are published in 14 scientific works.

Key words: microobjects, concept, classification, investigation at the crime scene, forensic value.

The domain of study. The work is related to criminology and forensics science.

The aim of the thesis. Based on the analysis of the doctrine of forensic microobjects, practice of working with micro traces, microparticles to clarify the conceptual basis of the study area, to develop recommendations for improving the criminal procedural legislation, proposals for algorithmization collection and inclusion in the criminal case of microobjects, as well as to improve the efficiency of crime investigation.

The objectives of study: to examine the current situation in the field of forensic study of microobjects as a special type of physical evidence; explore the history and development of the theory of technical and forensic investigations of microscopic forensic science; to establish the concept and nature of microobjects in the conceptual apparatus, and a system of classification of microobjects; determine the possibilities of modern technical and forensic tools and methods for detection and investigation of crimes; study the effectiveness of technical and forensic assistance with microobjects in the scene of the crime during the investigation; the methodical peculiarities of the detection and investigation of microobjects at the crime scene and use as evidence in criminal proceedings; examine the role of expertise in the formation of microobjects evidence, establish the collection of microobjects to the case file as evidence; examine the practice of evaluation of the results of microobjects examination of the prosecution authorities and the court.

The scientific novelty and originality. The novelty of the results determined by the fact that this work was one of the first scientific studies on this subject, carried out in our country, is it possible to refine and develop the conceptual framework of microobjects, to develop recommendations for the improvement of the criminal procedure law and the assessment of practical value of microobjects to increase effectiveness of the investigation of crimes. The originality of the work is to justify the need of a new type of criminal evidence.

The scientific problem solved is to clarify the conceptual bases of doctrine of microobjects, *resulting to* a better criminal-procedural legislation of algorithmic optimization activities to detect and fix microobjects at the crime scene, as well as follow-up examine the role of expertise of microobjects, *in order to* increase effectiveness of the investigation of crimes.

The theoretical significance and applicative value is to explore and identify practical implications of microobjects in a criminal case, the development of doctrine and development and enhancement of the effectiveness existing criminal procedural legislation, to develop proposals to improve these aspects.

The implementation of the scientific results. In the educational process of universities, as a practical guide to the activities of specialists and forensic experts.

PISARENCO CONSTANTIN

**VALORIFICAREA CRIMINALISTICĂ A MICROOBIECTELOR
ÎN ACTIVITATEA DE CERCETARE A INFRACTIUNILOR**

Specialitatea științifică:

554.04 – criminalistica, expertiza judiciară, investigații operative

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 16.12.2015
Hârtie ofset. Tipar ofset
Coli de tipar: 1,5

Formatul hârtiei 60x80 ¹/₁₆
Tirajul 50 exemplare
Comanda nr. 47/10

Centrul editorial-poligrafic "Lumnvideo" SRL
Bd. Moscova, 5, Chișinău, MD-2068